Poštnina plačana v gotovini

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 53263 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Sped. in abb. post. II gruppo

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 600 lir - letna 1000 lir - Za inozemstvo: polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVIII - N. 6 (365) | Udine, 31. marca 1967 | Izhaja vsakih 15 dni

Enciklika Papeža Pavla VI.

Napredek - pravica vseh narodov

Papež Pavel VI. je o veliki noči objavil novo encikliko, ki nosi naslov «Populorum progressio» (Napredek narodov) ter se bavi predvsem s socialnimi problemi.

V tej encikliki opozarja papež med drugim na dejstvo, da v današnjem svetu splošnega napredka človeštva še vedno vse preveč ljudi žive v bedi in pomanjkanju. Krivičnost ne samo v razdelitvi dobrin, marveč še posebno v njih uporabi postaja čedalje bolj očitna in kričeča, kajti bogati so vedno bogatejši, medtem ko reveži ostanejo revni. Papež zato poudarja, da imajo vsi narodi in vsi ljudje pravico do napredka ter opozarja bogate narode na njihovo dolžnost, pomagati deželam v razvoju. «Nihče se danes ne sme zapirati pred dolžnostmi, ki mu jih nalaga neizmerna beda neštetih ljudi; treba je graditi svet, v katerem bo vsak človek ne glede na raso, vero ali pokolenje živel človeka vredno življenje, svet, v katerem svoboda ne bo več samo prazna beseda».

Ko govori o socialnem razvoju človeštva, papež naglaša, da nalaga bratstvo med ljudmi tri dolžnosti: solidarnost, socialno pravičnost in ljubezen do vseh ljudi. V tej zvezi obsoja kapitalizem, katerega programi so zastareli, kakor so načela svobodnega tržnega gospodarstva upravičena le tedaj, če odgovarjajo zahtevam socialne pravičnosti. Pri tem je treba premostiti zlasti dve oviri — nacionalizem, ki oropa narode njihovih resničnih vrednot, ter rasno zablodo, katera žali neodsvojljive pravice človekove osebnosti.

Zelo ostro obsoja papež oboroževalno tekmovanje ter odločno spominja velike sile na njihove obveznosti napram malim državam. Enciklika vsebuje poziv, naj bi izdatke za oborožitev zbirali v posebnem skladu za izvajanje programa, katerega cilj naj bi bila socialna pravičnost in konec gladovanja na vsem svetu. Bolezen današnjega sveta je egoizem in to bolezen bo prebolel le tedaj, če bo našel nazaj k duhu bratstva vseh ljudi in vseh narodov. Novo ime za mir pa je danes razvoj; za razvoj in s tem za mir nosijo odgovornost v prvi vrsti seveda posamezni narodi, toda uspeh bo dosežen le tedaj, če bodo stopili iz svoje izolacije in našli pot k skupnim dejanjem. Zato poziva papež revne in bogate države na skupen dialog o potrebah sveta.

Velik prispevek dežele za izvedbo javnih del

Deželni odbor je na svoji zadnji seji med drugim odobril na predlog odbornika za kmetijstvo adv. Comellija vrsto sklepov v korist kmetijskega razvoja v deželi. Sklepi zadevajo posege za uresničenje raznih del, in se tičejo kmetijstva in gozdov ter izboljšanja živinoreje.

Za uresničenje zakona od 18. avgusta 1965, ki predvideva prispevek dežele za javna dela v kmetijstvu in gozdarstvu je odbor nakazal prvih 200 milijonov lir za gradnjo poljskih poti, vodovodov in električnih vodov v gorskih predelih. Prispevke so dali sledečim občinam v Beneški Sloveniji: občini Ahten 10 milijonov 560.000 lir za popravilo občinskih cest, občini Prapotno 14 milijonov 400 tisoč lir za cesto Brdo-Kovačevica, mlekarni v Črnem vrhu 28 milijonov 800 tisoč lir, mlekarni v Učji 11 milijonov 424 tisoč lir, občini Sovodnje 11 milijonov 520 tisoč lir, občini Sv. Lenart 6 milijonov 316 tisoč lir za vodovod v Škrutovem, občini Špeter Slovenov 26 milijonov 880 tisoč lir za ceste, družbi « Dolina Krnahte » v Viskorši 19 milijonov 200 tisoč lir za ceste in še drugim občinam manjše prispevke.

Na predlog adv. Comellija je odbor sprejel tudi nekaj sklepov o prispevkih kmetijstvu na podlagi državnih zakonov. Gre za denar, ki ga je dalo na razpolago pristojno ministrstvo in ki je vpisan v deželni proračun. Za gorska izboljševalna dela so namenili 150 milijonov lir, za živinorejo pa 100 milijonov.

Še dve žrtvi prometnih nesreč

Poleg dveh smrtnih nesreč, o katerih pišemo obširneje na drugem mestu, sta se med velikonočnimi prazniki dogodili še dve, o katerih smo zvedeli prav v trenutku, ko je šel časopis v tisk.

Smrtno se je ponesrečil 20 letni Bruno Perco iz Pojane v prapotniški občini, ki je umrl dva dni po nesreči v čedadski bolnici in 52 letni Egidio Bertossi iz Fojde, ki je tudi umrl zaradi posledic poškodb, ki mu jih je prizadejal nek avtomobil, ki je privozil za njegovim hrbtom, medtem ko se je peljal z biciklom po glavni cesti, ki vodi v Videm.

Težko življenje naših ljudi po svetu

Še danes so na svetu ljudje, ki umirajo za lakoto v tišini

Beneška Slovenka, mati štirih nedorastlih otrok omedlela v Milanu zaradi podhranjenosti - Izredno slabo socialno skrbstvo v velemestih za revne družine - Pomagajmo potrebnim ljudem

Na svetu imamo več lakote, toda najhujša je tista, ko nimaš dati kaj v usta polnih štirindvajset ur, ko ne moreš zaradi lakote niti stati, niti sedeti, lakota, ki izvira iz tega, ker nimaš denarja, denarja pa ne zato, ker nimaš dela in je tvojo družino doletela vsesplošna nesreča.

Nekaj podobnega se je te dni pripetilo z neko beneško Slovenko v Milanu, mestu, prepolnem obilja, mestu, ki je morda v Italiji najbogatejše, a ni znalo najti ene same, uboge lire za nesrečno žensko.

Naša rojakinja je stara triintrideset let, torej toliko kot Sophia Loren. In dovolj bi bilo, če bi ji samo umili lase, pordečili ustnice in ji dali dober obrok hrane, pa bi ne bila videti nič slabša od slavne in lepe filmske igralke. Predvsem pa bi ji morali dati hrano. Kajti njen obraz in njena zgodba bi ne pretresla nikogar, če bi se oboje v resnici tudi ne pripetilo.

Vse z njo je bilo v redu, dokler je mož delal, dokler je bila sama zdrava in njeni štirje otroci v otroškem vrtcu in ljubečem domu. Toda vse to se je naenkrat spremenilo ko je njeno družino doletela huda nesreča: njen mož je delal, toda ni bil zavarovan, ni bil deležen splošne pomoči, ni imel, skratka, sreče. Pa tudi sama je bila zbolela, morala je v bolnišnico na operacijo slepiča. Medtem, ko je bila v bolnici, so bili njeni štirje otroci v otroškem vrtcu, mož pa je delal. Toda nesreča nikoli ne pride sama: med njenim bivanjem v bolnišnici, je njen mož padel in si zlomil ramo. Ko se je vrnila domov, ni nikjer našla niti prebite pare. In tako je nastalo vprašnje: čemu nam potem služijo idealna delavska naselja, kot je naselje Bruzzano, ki je sicer na zunaj blesteče in lepo urejeno, v bistvu pa nima organizirane niti službe prve pomoči, niti otroškega varstva, skratka ničesar, kar bi delavskim družinam lahko nudilo vsaj za začetek občutek socialne varnosti in neogroženosti.

Kaj pomaga pri vsem tem tudi Milano, njegovo bogastvo in vse, če pa niso mogli nikakor rešiti enega, drobnega, a za našo rojakinjo tako pomembnega problema.

Saj se celo naša policija sprašuje pri tem, mar naj ona rešuje te probleme, ko pa ima pred seboj toliko drugih in številnih, morda tudi pomembnejših nalog.

In vendar gre pri vsem tem morda samo za nekaj dni ali tednov: saj bo jutri ali čez nekaj dni prišel iz bolnišnice njen mož, spet bo poprijel za delo in zadeva bo urejena. Toda potrebno je zdaj, ta trenutek. In to je važno. Važen je ta trenutek, da pomagamo ljudem kot je naša rojakinja, kot je morda na tisoče mater pri nas v podobnem položaju. Nikakor se namreč ne sme dogajati, da bi tiho in neopazno umirali tu, sredi nas, sredi bogatega Milana, ljudje od lakote samo zato, ker ni urejen njihov status, ker ni urejeno javno varstvo, javna pomoč, zavarovanje. In prav na to nas najbolje opazarja primer beneške Slovenke, matere štirih otrok in žene moža, ki se je ponesrečil. Ljudem moramo pomagati. Res je že čas, da bi se ne dogajalo, da bi sredi nas neopazno in tiho umirali od lakote. O tem nam najbolje priča primer, zgodba naše rojakinje sredi bogatega Milana te dni.

Povišali bodo vojne pokojnine

Finančna komisija senata je dne 17. marca t.l. odobrila povišek vojnih pokojnin. Invalidom od prve do sedme kategorije bodo šteli povišek od 16. septembra 1966, invalidom od sedme in osme kategorije ter vojnim vdovam, staršem padlih in sirotam pa od 1. julija 1967.

Povišek je tako-le razdeljen: Invalidom 1. kategorije 5.000 lir mesečno, II. katerorije 4.000 lir mesečno, III. kategorije 3.500 lir mesečno, IV. kategorije 3.000 lir, V. kategorije 2.500 lir, VI. kategorije 2.000 lir, VII. kategorije 1.000 lir in VIII. kategorije 750 lir mesečno.

Zakon predvideva za indirektne vojne pokojnine povišek 1.000 lir mesečno za starše in vdove, ki imajo pravico do penzije po tablici G in M; za vojne penzije po tablici O in I je določen povišek 21.000 lir. Predlagali so nadalje povišek za 66.000 in 90.000 lir letno vdovam in staršem padlih, ki prejemajo penzijo po tablici G. I, M in O ter 30.000 in 90.000 lir letno sirotam in svojcem.

Upokojencem s tablico I in O bodo povišali pokojnino začenši s 16. septembrom 1966, vsem ostalim pa s 1. julijem 1967.

Dosledna nedoslednost

Pred seboj imam eno zadnjih številk uradnega italijanskega tednika «TV - Radiocorriere». Tednika, ki ga izdaja RAI in ki v velikanski nakladi obvešča vse italijanske poslušalce in gledalce o radijskem in televizijskem sporedu za teden dni.

Ni moj namen, da bi kritiziral ali hvali omenjeni ilustrirani tednik, ki vsekakor opravlja pomembno kulturno in vzgojno vlogo, saj odlično obvešča svoje bralce o vsem, kaj bodo lahko poslušali ali gledali čez teden na bogatih programih italijanskega radia in televizije. Za čisto nekaj drugega gre.

Ob prelistavanju omenjene revije mi je namreč na straneh 68 in 69 padla v oči neka dosledna nedoslednost, zaradi katere sem tudi vzel pero v roke.

Omenjeni strani «TV-Radiocorriere» so namreč posvečeni dvema programoma, ki jih RAI posreduje tudi v jezikih manjšin: zgoraj, pod rubriko RETE IV REGIONE TRENTINO-ALTO ADIGE je namreč naveden celotedenski radijski program, ki ga oddaja RAI v nemščini za nemško manjšino na Južnem Tirolskem. Celoten radijski program je namreč natisnjen v nemščini in tako je tudi prav. Toda spodaj, pod nemškim programom RAI, pa beremo: TRASMISSIONI RADIO IN LINGUA SLOVENA da Trieste A, Trieste IV, Gorizia IV e M. Purgessimo IV. Do tu je tudi vse prav, saj ima RAI tudi slovenski program za slovensko nacionalno manjšino v Italiji. Toda prav je samo do tukaj. Če namreč začenjaš prebirati enotedenski program slovenskega programa RAI, boš ugotovil, da je v tedniku natisnjen program izključno v italijanščini. Zakaj tako? Ali je v manjšinskem smislu kakšna razlika med nemščino in italijanščino, med nemščino, ki je našla svojo pot v omenjeno revijo in slovenščino, ki te poti ni našla? In prav v tem je nekakšna nedosledna doslednost, vsaj kar zadeva problem nacionalnih manjšin v Italiji.

Ko človek prebira slovenski program, natisnjen samo v italijanščini (slovenska imena nastopajočih so natisnjena pravilno in korektno), nehote pomisli, da so v redakciji omenjenega tednika gotovo mnenja, da pač znajo vsi Slovenci v Italiji italijansko, vsi Nemci v Italiji pa ne zmajo italijansko. Logika in deslednost pa sta čisto preprosti: če so natisnili nemški program RAI v nemščini, bi ne bilo nič hudega, če bi slovenski program (ki se dejansko izvaja v slovenščini) v osrednjem, uradnem glasilu RAI lahko natisnili tudi v slovenščini) v osrednjem, uradnem glasilu RAI lahko natisnili tudi v slovenščini in s tem samo spet in znova potrdili demokratičnost italijanske republikanske ustave.

Mar je res tako težko takšno nedoslednost spremeniti v doslednost?

IZ NADIŠKE DOLINE

Program za praznik vina v Čedadu

Pred nedavnim so se sestali na sedežu čedadske občine tehniki in izvedenci, da so pripravili prve načrte za praznik tipičnih vin čedadskega okoliša, ki se bo vršil v dneh 27., 28. in 29. maja. Ob tej priliki so imenovali tudi posebno komisijo, ki bo v kratkem obiskala številne lokalne vinske kleti in izbrala najboljša vina, ki bodo prišla v poštev za pokušnje.

Demografsko gibanje

Meseca februarja je bilo v čedadski občini tako-le gibanje prebivalstva: rodilo se je 11 otrok (7 dečkov in 4 deklice), umrlo je 9 oseb (4 moški in 5 žensk), porok je bilo 6, v občino se je priselilo 34 oseb, izselilo se jih je pa 26. Tako je čedadska občina štela 28. februarja 10.798 ljudi (5228 žensk in 5570 moških).

Podbonesec

Deželni prispevek za poljske poti

Za gradnjo poljskih poti v občini Podbonesec je dežela pred kratkim dodelila 28 milijonov lir. Ko bodo zgrajene te poti, bo kmetom omogočen lažji dostop do senožet in bodo zato mogli prinesti domov več sena kot doslej. Upati je zato, da se bo izboljšala živinoreja, ki je te zadnje čase začela vidno pešati. Doma namreč ni dosti ljudi, ki bi mogli nositi domov seno, sedaj pa, ko bodo zgrajene poti, ga bodo lahko pripeljali z vozom.

Ojačenje telefona

Minister za pošto in telefon Spagnolli je tele dni sporočil na občino, da so vključene v načrt za ojačenje telefonske mreže tudi Dolenji Ronec, Ofjan in Sarženta. Z deli bodo pričeli že prihodnji mesec.

Sestanek kmetov v Tarčeti

Pretekli teden so se sestali v Tarčeti lokalni kmetje - živinorejci, da so obnovili upravni svet zadružne mlekarne. Za predsednika so imenovali Lina Gubana, za njegovega namestnika pa Antona Costaperaria, ki je že mnogo let na tem položaju.

Babiški konzorcij

Na sestanku, katerega so se udeležili župani iz Podbonesca, Špetra in Sovodenj, so na široko razpravljali kaj bi bilo potrebno ukreniti, da bi se ustanovil med temi občinami babiški konzorcij in ukinile posamezne babiške službe. Ta zadnja leta je namreč vedno manj rojstev, ker ni mladih pri hiši, mnoge matere pa sedaj tudi raje rode v porodnišnici v Čedadu in zato babice zares skoraj niso potrebne v vsaki občini. O konzorciju bodo v kratkem razpravljali posamezni občinski sveti.

Srednje

Gradnja nove gozdne poti

Na pobudo pokrajinske ustanove za gorsko gospodarstvo so v teh dneh pričeli z gradnjo nove gozdne poti, ki bo potekala nad dolino Erbeča. Celotni stroški za to javno delo bodo znašali 21 milijonov lir in jih bo krila dežela. Cesta bo vodila od kraja Kobilica preko hriba Sv. Marije Magdalene na drugo stran in bo mnogo pripomogla, da bodo ljudje lažje očistili tamkajšne gozdove in zasadili nove. Kot znano, raste tukaj mnogo kostanja, ki ga je napadel rak in zato je treba bolno drevje posekati, da se ne bo bolezen širila še na drugo zdravo drevje, kar je bilo do sedaj zelo težko, ker je bilo potrebno znositi vsa bremena na hrbtu, ker ni nobene kolovozne poti in niti vzpenjače.

Za cesto Oblica-Šaligoj

Pred nedavnim so ljudje iz Oblice ustanovili konzorcij, da bodo zgradili novo poljsko pot, ki bo vezala Oblico s Šaligojem. Stroške za to cesto (9 milijonov lir), ki bo dolga približno 1 kilometer, bo krila dežela.

Nesreče pri delu

Pretekli teden sta morala v čedadsko bolnico kar dva naša vaščana: 43 letni Štefan Stulin iz Gorenjega Trbilja in 24 letni Giuliano Borgu iz Oblice. Stulin si je pri žaganju drv odrezal kar dva prsta, Borgu je pa padel po strmi poti, ko je nesel na hrbtu breme sena iz Kuka. Prvi bo ozdravil v treh tednih, drugi pa v enem mesecu.

Sv. Peter Slovenov

Potujoča kmetijska šola

V kratkem bo ustanovljena v Špetru prva kmetijska šola, ki jo bodo obiskovali predvsem mladi ljudje, da se bodo seznanili z najmodernejšimi koncepti kmetijstva, živinoreje in gozdarstva. Po končanem tečaju v Špetru se bo šola preselila v Podbonesec, nato v Sovodnje, Sv. Lenart, Srednje, Grmek in v Dreko, nazadnje pa še v očine «pedemontane», to je v Tavorjano, Fojdo in Ahten. Pričakujejo, da bo udeležba številna, saj bodo predavali priznani strokovnjaki.

Popravili bodo mostiček

V kratkem bo občinska administracija dala popraviti mostiček, ki vodi preko Nadiže in veže Špeter z Nokulo, ki leži na drugi strani brega. Mostiček, ki je lesen, je namreč na večih mestih preperel in zato nevaren za ljudi.

Nesreča pri delu

Pretekli teden se je hudo ponesrečil pri delu 45 letni Ciril Blazutič iz Gorenjega Brnasa. Ko je pripravljal z drugimi delavci teleferiko, je od nje odskočil kos lesa in mu priletel naravnost v prsi. Pri tej nesreči si je zlomil več reber in zato so ga morali prepeljati v bolnico. Če ne nastopijo komplikacije, bo ozdravil v enem mesecu.

Poroka

Poročila se je naša vaščanka Diana Zorza z Brunom Bramuzom iz Čedada. Prijateljice in prijatelji jima želijo dosti sreče in veselja na skupni življenjski poti.

Sv. Lenart

Umrla je najstarejša žena šenlenarške občine

Dne 13. marca smo spremili k zadnjemu počitku najstarejšo ženo šenlenarške občine: Benvenuto Chiacig. Stara je bila 91 let. Po smrti moža je živela z edino hčerjo Marijo Bledič v Gorenji Mersi, kjer je bila tudi zelo priljubljena med domačini in zato je ne bodo pozabili.

Smrt preži na cesti

Ni še ovenelo cvetje na grobu Viktorije Pascolo iz Tipane, ko se je že odprl nov grob, v katerega so položili ženo, ki je prav tako tragično preminila na asfaltu. Žrtev je bila 66 letna Marija Qualizza vdova Borghese iz Gorenje Merse.

Do nesreče je prišlo na veliki petek zvečer, ko je ob cesti pripravljala ogenj za velikonočno procesijo. V tistem trenutku je privozil po cesti 28 letni Danilo Floreančič iz Kovačevice pri Praprotnem, ki je prišel pred dnevi domov iz Švice, da bi preživel med svojim domačimi velikonočne praznike, in povozil ženo, ki je neprevidno prečkala cesto. Ponesrečenko so takoj prepeljali v čedadsko bolnico, kjer je pa že čez nekaj ur umrla zaradih hudih poškodb.

Nesreča pri igranju

Marko Ošnjak, star 10 let, doma iz Gorenje Merse, je med igranjem z drugimi otroki tako nesrečno padel, da si je zlomil levo nogo. Takoj so ga prepeljali v čedadsko bolnico, kjer so zdravniki izjavili, da bo ozdravil v enem mesecu.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Smrtna prometna nesreča

Vso Krnahtsko dolino je zelo pretresla žalostna vest, da je postala v bližini Vidma, na cesti proti Tržizmu, žrtev prometne nesreče 39 letna Viktorija Pascolo poročena Noacco, žena cestarja iz Tipane.

Viktorija Pascolo je šla dne 18. marca s svojim možem Vigijem z motorjem obiskat dva sina, ki sta v zavodu «Tomadini» v Vidmu. Med potjo, že blizu Vidma, je prišlo pri motorju do okvare in zato sta ga pustila ob cesti in nadaljevala pot proti mestu peš. Ko sta prišla v zavod, sta ju sinova veselo sprejela in potem so se vsi skupaj udeležili proslave sv. Jožefa. Kupila sta nadomestni del za motor in se pripeljala z nekim avtomobilom do kraja, kjer sta nekaj ur preje pustila vozilo. Ko sta prečkala cesto, mož spredaj in ona za njim, je iz Tržizma privozil nek avtomobil in povozil ženo. Takoj so hudo ponesrečeno pripeljali v videmsko bolnico, kjer so se zdravniki na vso moč trudili, da bi jo ohranili pri življenju. Ker se je po operaciji njeno stanje vidno slabšalo, so jo že drugi dan prepeljali domov, kamor pa ni več prišla živa. Uboga žena je umrla med potjo.

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta v Tipani so med drugim imenovali tudi revizorje računov za leto 1966 in člane komisije za stalno trgovino in poverili nalogo Bepu Cuffolo, da bo predstavljal občino v šolskem patronatu. Ob koncu so tudi razpravljali, da bodo zaprosili RAI-TV, da bi postavila v Krnahtski dolini ojačevalec, ker se sedaj programi zelo slabo vidijo.

Smrtna kosa v Prosnidu

Te zadnje čase smo pokopali kar štiri naše vaščane. Umrla je 94 letna Terezija Cenčič - pri Matevžih, ki je bila doma iz Robedič, Scuor Reza, Scuor Marjana-Drejova in 84 letni Leonardo Simiz - Miškorič. Ne bomo jih pozabili.

TAVORJANA

Ureditev Bistrice

Na pobudo občinske uprave v Tavorjani bo dala pokrajinska ustanova za gorsko gospodarstvo v Vidmu urediti hudournik Bistrico in sicer v Prestintu in v Tavorjani. Popravili bodo rečni nasip in tudi poglobili strugo. Za to delo predvidevajo okoli 60 milijonov lir stroškov, ki jih bo delno krila dežela.

Ta hudournik pogostoma poplavlja in napravlja škodo, s temi deli pa bodo te nevarnosti odpravljene in se okoliškim kmetom ne bo treba več bati, da jim bo voda ob vsakem večjem nalivu odnesla ves s toliko trudom pridelani pridelek. Dela bodo dali v zakup v kratkem.

Nesrečen padec

Tele dni so morali peljati v čedadsko bolnico 41 letnega Ciriana Makoriča iz Mažerol, ker je padel na cesti v domači vasi. Pri padcu si je močno poškodoval glavo in si nalomil tudi več reber. Ozdravil bo v približno enem mesecu.

Poroka

Pred nedavnim se je poročila naša vaščanka Licia Cudicio z uradnikom Giorgiom Maddalozzom iz Čedada. Znanci jima iz srca čestitajo in želijo mnogo sreče in veselja v novem zakonskem stanu.

Izpod Kolovrata

Solarje pri Dreki obmejni prehod tudi za avtomobile?

Na zadnjem sestanku obmejnih organov, italijanskih in jugoslovanskih, ki se je vršilo pred nedavnim v Novi Gorici, so med drugim razpravljali tudi o obmejnem prehodu druge kategorije v Solarjih pri Dreki. Dogovorili so se, da bodo skozi ta obmejni prehod, ko bodo odpravljene nekatere tehnične težkoče, lahko vozili tudi avtomobili. Predvidevajo, da bo do te olajšave prišlo morda že do prvega maja.

Ljudje so to novico sprejeli s posebno velikim veseljem, saj jim bo tako dana možnost, da bodo lahko šli v sosednje kraje preko meje po najkrajši poti z motornimi vozili.

Demografsko gibanje lansko leto

V lanskem letu je umrlo v dreški fari 7 ljudi, rodil se je samo en otrok, poročilo se je pa 5 parov.

Umrli so: Peternel Miha - Tebogati, Trusgnach Anton - Kaluž, Zufferli Jožef - Bogc, Bergnach Marija - Stengarjeva, Trinko Janez - Stor, Bergnach Guido - Duodru, in Prapotnik Vigia - Masenkova.

Rodila se je: Cicigoj Rosanna - Kristusova.

Poročili so se: Trinco Silvana iz Dolenje Dreke s Cicigojem Ginom iz Laz, Zuodar Ornella iz Zuodra z Bergnachom Adrianom iz Topolovega, Prapotnich Rina iz Trinkov s Trinkom Jožefom iz Gorenje Dreke, Zuodar Bruna iz Zuodra z Drescigem Dinom iz Prapotnice in Trinko Lina s Tomazetičem Vigijem iz Komardina.

Huda nesreča

Zelo hudo se je ponesrečil 6 letni Anton Primosig iz Klodiča. Fantiček se je pretekli teden igral z otroki na nekem mostičku, ki vodi preko hudournika Zaošnjak. Kar naenkrat je izgubil ravnovesje in padel kake tri metre globoko na breg. Na srečo so takoj prihiteli na pomoč odrasli ljudje in potem še starši, ki so poskrbeli, da so hudo ranjenega dečka prepeljali v čedadsko bolnico. Pri padcu je dobil zelo hude poškodbe po glavi in bo ozdravil, če ne nastopijo komplikacije, v približno enem mesecu.

Iz pod Matajurja

Po 50 letih spet na domačih tleh

Nekateri zapuščajo domačo zemljo, drugi se pa vračajo pod rodni krov, ker vedo, da bodo samo tam našli pravo zadovoljstvo in počitek. Andrej Medves iz Strmice, ki je bil več kot 50 let po svetu in je sedaj star 80 let, se je prav te dni vrnil v svojo rojstno vas, po kateri je vse življenje toliko hrepenel.

Medves je odšel od doma, kot nešteti drugi, ker je bilo tudi takrat življenje v naših krajih zelo težko, še leta 1914, in sicer je šel v Cleveland. Zaposlil se je v neki tovarni avtomobilov in je kar hitro napredoval, ker se je v prostem času učil tudi angleškega jezika. Življenjska pot ga je vodila iz enega mesta v drugo in nazadnje se je naveličal dela okoli motorjev in strojev in si kupil veliko posestvo, kjer je s posebno velikim veseljem gojil vinsko trto. Vse to pa mu ni prineslo miru in tistega veselja, ki mu ga more dati le domača zemlja in domača beseda. Odločil se je in prišel domov v svojo prijazno in mirno vasico pod Matajurjem, kjer bo užival svoj zasluženi pokoj.

Deželni prispevek za cesto

Pred veliko nočjo je prišlo na občino sporočilo, da je deželni odbor nakazal 11 milijonov in 500 tisoč lir prispevka za gradnjo nove ceste, ki bo vezala Sovodnje z zaselkom Štefanik. Z gradnjo, ki je velikega pomena za tiste ljudi, bodo pričeli še letošnjo pomlad.

Iz Rezjanske doline

Nov hotel v Ravenci

Pred veliko nočjo so otvorili v Ravenci nov velik hotel, katerega lastnik je domačin Anton Tosoni in nosi ime «Valresia». Takšen hotel je bil v Reziji zares potreben, kajti dosedanji prostori ni so več zadostovali in niti ne ustrezajo današnjim razmeram.

Tudi v drugih krajih naj bi najprvo zgradili gostinske obrate in popravili ceste, in ne narobe, kot se sedaj skoraj povsod dogaja, da vabijo tujce in ko ti pridejo, jim nimajo s čim postreči in jih kam posaditi. Rezija ima danes vse pogoje, da se tam okrepi turizem, ki bi lahko prinašal vsej skupnosti velike koristi.

AHTEN

Iz seje občinskega sveta

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta, kateremu je predsedoval župan Emerati, so med drugim sklenili, da bodo dali lokalni sekciji krvodajalcev 40 tisoč lir prispevka, sprejeli so načrt za novo razsvetljavo v gorskih vaseh Subid in Kančelirji in nazadnje so tudi potrdili proračun za tekoče leto, ki je uravnovešen in znaša 183 milijonov lir.

Za Finžgarjev spominski muzej

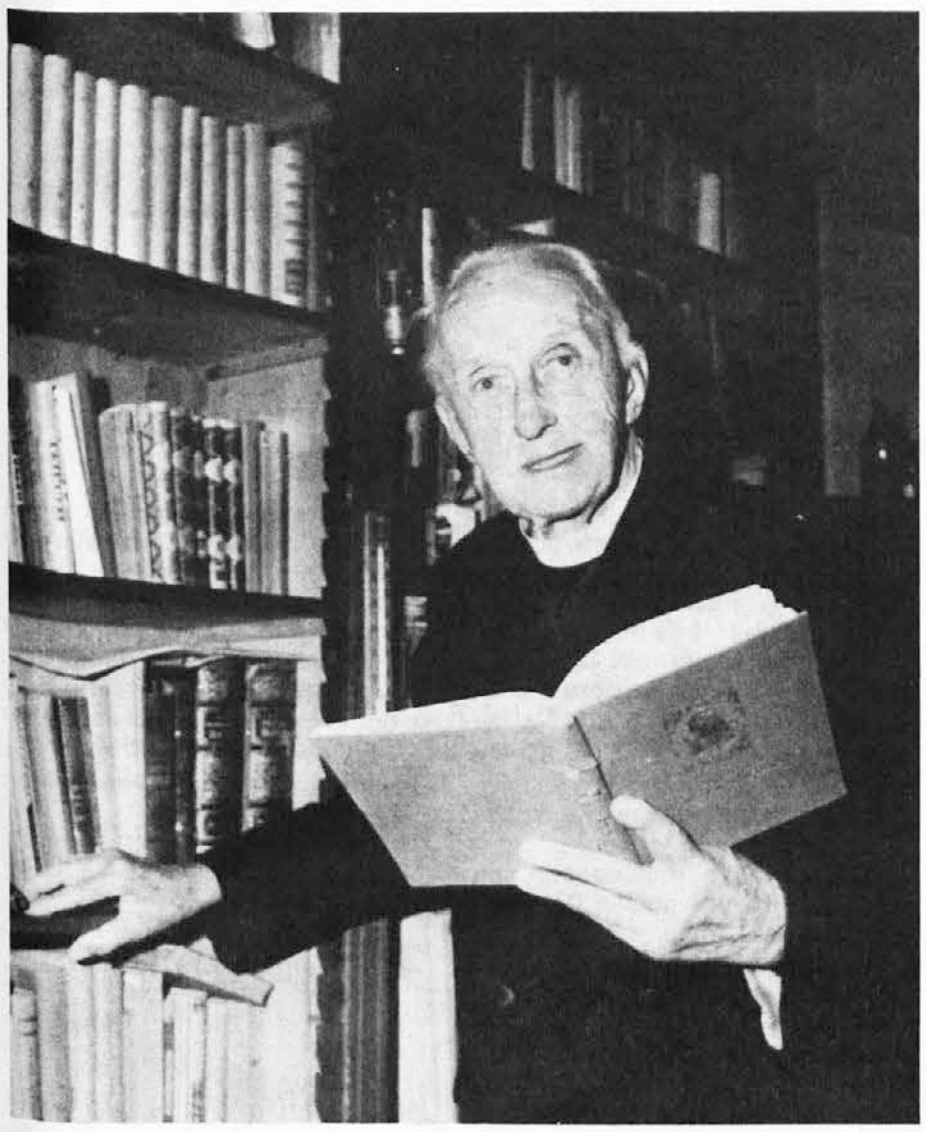

Jeseniška in radovljiška občina sta ustanovili poseben odbor, ki je prevzel nalogo, da bo skrbel za odkup Finžgarjeve rojstne hiše, katera naj bi bila preurejena v spominski muzej. Da bi zbral potrebna sredstva za odkup hiše, je odbor naslovil poziv na slovensko mladino in vso slovensko javnost. Prispevke je treba poslati na naslov Zveza kulturno prosvetnih organizacij občine Jesenice — Sklad za odkup Finžgarjeve rojstne hiše (žiro račun št. 5153-679-2135).

Beneški Slovenci se zavestno priznavamo h kulturni skupnosti vsega slovenskega naroda. Zato tudi v našem listu objavljamo glavne misli poziva, v katerem je rečeno:

Zemlja naše Gorenjske pod Stolom ni samo naravnih lepot bogata, temveč tudi mnogih starih domov, v katerih je tekla zibelka velikim slovenskim možem, ki so živeli v daljnji ali bližnji minulosti. V Doslovičah, vasici med Bégunjami in Žirovnico, je eden takih domov starosvetna kajža — rojstna hiša Frana Saleškega Finžgarja.

Z življenjem, ki ga je živel ves zavzet za slovenstvo, v polni meri razumevajoč tisočletne težnje svojega naroda in sodelujoč z njim v najtežjih prezkušnjah, z življenjem v katerem je ustvaril delo, ki nam bo nenehen zgled in vinéusahljive ljubezni do domovine, velike skrbi za kleno domačo materno besedo, neustavljive zavzetosti za svetlo rast mladega rodu in neuklonljive predanosti dobremu, naprednemu in vrednemu, se je Fr. S, Finžgar kot človek in umetnik uvrstil med tiste sinove slovenske matere, ki jim bosta nenehno veljala naša hvaležnost in spoštovanje.

Iskren namen, da se Finžgarjeva rojstna hiša, ki je tudi vreden in zanimiv spomenik starega kmečkega stavbarstva, preuredi v muzej, so doslej preprečevale kulturnemu snovanju ne zmerom naklonjene in izjemne razmere, ki danes celo grozijo, da se preureditev če že ne onemogoči, pa prav gotovo ob nepopravljivi in nenadomestljivi škodi zavleče v nedogled in negotovost. Zato je bil za odkup Finžgarjeve rojstne hiše in njeno preureditev v muzej ustanovljen odbor, ki so v njem kulturni, javni in družbeni delavci jeseniške in radovljiške občine; odločno se bodo trudili, da se Finžgarjeva rojstna hiša čimprej odkupi in preuredi v kulturni, spominski in narodopisni muzej.

Za uresničitev tega namena se odbor obrača na slovensko mladino, vse občane slovenskih občin in vso slovensko javnost s pozivom in prošnjo, da po svojih moceh prispevajo v sklad za odkup Finžgarjeve rojste hiše. Ob tem pozivu in prošnji vodi odbor misel in prepričanje, da hvaležna oddolžitev spominu pisatelja tako zelo branega in priljubljenega romana kot je «Pod svobodnim soncem», ni samo dolžnost občanov jeseniške občine, temveč vsega slovenskega naroda. Ne smemo pozabiti, da je bil prav Fr. S. Finžgar pobudnik in zavzet navduševalec slovenske mladine pred vojno, da je s svojim prispevkom odkupila in v naši skupni lasti ohranila rojstno hišo velikega Vrbljana dr. Franceta Prešerna.

Tudi tokrat se bo prav gotovo vsa slovenska mladina odzvala našemu pozivu.

Obor za odkup Finžgarjeve rojstne hiše s hvaležnostjo računa na kulturno zavest in razumevanje nas vseh. Svojo nalogo šteje za neogibno dolžnost vsega našega naroda.

Odbor za odkup Finžgarjeve
rojstne hiše
Jesenice

Prvi italijansko - slovenski slovar tiskan v Vidmu pred 360 leti

Gotovo je, da so že malo časa po iznajdbi tiska tiskali slovenske nabožne knjige v Benetkah in tudi v Vidmu. Žal, da jih ni mogoče več zaslediti. V župnem arhivu pa se je ohranil prvi italijansko-slovenski vokabolar tiskan v Vidmu leta 1607. Izdal ga je redovnik «fra Alasio Gregorio a Sommaripa» in nosi ta naslov: «Vocabolario italiano e Sciavo». Che contiene itd. — s kratkim učilom slovenskega jezika, navadnim pozdravi, z domačim pogovorom za popotnike. Ob koncu pa še Očenaš, Češčena Marija, vera, božje in cerkvene zapovedi z nekaterimi ljudskimi duhovnimi pesmami, ki to ljudstvo navadno poje o večjih praznikih. Zbrano od «Fra Gregorio Alasia da Sommaripa» iz reda Servitov M.D. v Vidmu MDCVII (1607)». V slovarju je 2633 besed in je, seveda, nepopoln.

Fra Gregor Alasio je bil rojen v vasi Sommariva del Bosco v Piemontu. Leta 1596 je stopil v red servitov in se je šel šolat v Rim. Leta 1601 je z grofom Rajmundom della Torre Valsassina prišel v Devin pri Trstu, kjer je naslednje leto pel novo mašo in vodil naselbino servitov v Devinu. Bil je zelò izobražen in je pisal v latinščini in italijanščini. V Devinu je prišel v dotiko z našim ljudstvom in se je naučil slovenščine. S slovarjem je hotel pomagati duhovnim sobratom v Devinu in Vidmu, ki niso znali slovensko in so čutili potrebo znanja slovenščine za občevanje s slovenskimi verniki.

V Vidmu so serviti oskrbovali znamenito romarsko cerkev Matere božje (Madonna delle Grazie), kamor so romali tudi beneški Slovenci.

Kupite najsolidnejše slovensko pohištvo, ki ga izdelujejo najbolj vešči mizarji iz svetovno renomiranega lesa.
Projektirali so ga najbolj znani italijanski arhitekti.
Dobite ga po konkurenčnih cenah v
TRGOVINI
«MEBLO»
KIDRIČEVA V NOVI GORICI
Kupcem s področja Furlanije - Julijske Benečije dostavimo že ocarinjeno pohištvo na dom in ga montiramo.
CENA IN KVALITETA BREZ PRIMERE
v trgovini « M E B L O » v NOVI GORICI

ZA DOBRO VOLJO

Milanček nadleguje svojo mamico z raznimi vprašanji:

«Mamica, od kod je prišel naš Binče?».

«Našla sem ga med rožicami».

«Pa Nina?».

«Njo je štorklja prinesla».

«In jaz?».

«Tebe smo pa v trgovini kupili».

Milanček zmaje z glavico in vzdihne:

«No lepa družina! Niti en otrok se ni rodil normalno!».

* * *

Pepe se ne počuti najbolje in vpraša zdravnika za svet. Med drugim mu zdravnik svetuje, naj spije vsako jutro nekaj mlačne vode.

«O, saj to pa že dolgo prakticiram, gospod doktor. Samo da pravijo v moji restavraciji tej vodi kava».

* * *

« Kdaj se bosta vendar Špela in Matic poročila?».

«Bojim se, da nikoli».

«Kako to?».

«Ona ga ne mara, dokler svojih dolgov ne poravna, on pa svojih dolgov ne more plačati, dokler nje ne poroči».

* * *

Zunaj besni nevihta.

Otroci strme skozi okno.

«Kaj praviš, Boris», vpraša mlajši bratec, «s čim se je neki prej bliskalo, ko še niso poznali elektrike?».

In Boris nato važno:

«Ti si pa pameten — s plinom vendar!».

* * *

«Ta juha pa ni vroča, natakar!»

«Kdo to trdi? Saj je še poskusili niste!».

«Res ne! Toda v vroči juhi vi pač ne bi mogli tako dolgo držati svojega palca!».

"Turizem - potni list miru"

Mednarodno srečanje pisateljev v Splitu

Pod geslom «Turizem — potni list miru» je glavna skupščina Združenih narodov razglasila leto 1967 za mednarodno leto turizma, ki ga širom po svetu obhajajo z najrazličnejšimi prireditvami. Zelo važen in zanimiv prispevek k mednarodnemu letu turizma je dalo tudi dalmatinsko mesto Split, kjer se je pred dnevi začelo pomembno mednarodno srečanje pod geslom «Pisatelji in turizem».

Na tej prireditvi, ki je posvečena spoznavanju med narodi, se je zbralo daleč nad dvesto pisateljev in novinarjev iz Alžirije, Amerike, Belgije, Bolgarije, Brazilije, Češkoslovaške, Čila, Danske, Francije, Grčije, Indije, Irana, Italije, Jugoslavije, Madžarske, Mehike, Nizozemske, Norveške, Poljske, Sovjetske zveze, Švedske, Švice, Vzhodne Nemčije, Zahodne Nemčije in Združene arabske republike.

Kako važen pomen pripisujejo tej prireditvi v široki mednarodni javnosti, izhaja iz besed posebnega odposlanca glavnega tajnika OZN Alija Khalila, ki je poudaril: Kot vemo, je to prva konferenca te vrste v okviru mednarodnega turističnega leta. Zaradi tega se je treba posebej zahvaliti prizadevanjem turistične zveze mesta Splita, da je dala pobudo za to srečanje pisateljev iz tako številnih držav sveta z namenom, da izmenjajo svoje misli o temi «Turizem — potni list miru». Prepričan sem, da bo to srečanje zelo učinkovit prispevek k ideji pisateljskega sošiti in mednarodnega turizma, z drugo besedo, tudi ta konferenca bo močno podprla vlogo, ki jo turizem lahko odigra v mednarodnih odnosih s tem, da povezuje ljudi raznih dežel sveta, ki se srečajo, žive nekaj dni skupaj, se spoznavajo in hkrati odkrivajo vzajemne probleme, možnosti, težave, upanja in odpuščanja.

Saditu an cjepljenje mladega sadnega drevja

Marca mjesca je trjeba sadit tud' mlado sadno drevje. Korenine muoramo obrjezat takuo, de so obdježe obarnjene na tla. Drevje na smijete sadit previč globokò, zatuo je dobro, de zasujemo jame z izkopano an z hnojem premješano zemjo, takuo de je kolobar najmani 10 do 15 centimetru buj visok ku zemjà. Kar bo zemja z mladim drevesom skup se usedla, bo raslo drevje glih u ta pravi višini. Po kolobarjih (kolobar je okuol drevja okopana zemjà) potrosimo dobrega hnoja, ki zadaržuje mokroto, greje zemjò an pomaga rast koreninam. Nazadnje drevesa še obrježemo an veje prau naglihamo.

Preca kar bo ura ljepa precepjemò staro sadno drevje. Ucepljene cepiče je trjeba dobrò jih varvat pred ptiči, narbuojš je s malimi količi al' z benkami. Narbuj se mudi cepit čarješnje, potlè slive an na zadnje jabuka an hruške. Sadje, ki ima koščice je dobrò ga pohnojit tud' z japnenim prahom.

ZGUODNJI KROMPJER

Če čitè mjet na vašim vartu zguoden pardjelak krompjerja, muorate izbrat sjeme zguodne suorte an ga stort, lepuo pognat. Par tjednu pred saditvijo, u marcu al' parve dni aprila, dajte ne pravič debù sjemenski krompjer u ne pravič visoke koše an ga postavite na gorak an svetu prastor. Na gorkim začne krompjer poganjat. Zak' je kompjer na svetlem, ostanejo poganki močni an zeleni. Kar buosta prenašali tist krompjer za sjeme na vart al' u njivo, muorate gledat, de se ne polomijo poganki. Krompjer posadite u že ogrjeto zemjo, u cajtu kar se nje trpeba vič bati mraza, zak' previč zguodaj sadit nje zmjeram narbuojš. Ne mislite, de zguoden pardjelak pride zak' se ga sadi zguodaj; trjeba je mjet zguodnje suorte an pru parpravjen krompjer za sjeme. Muora bit, pa tu' zemjà dobrò parpravjena an lepu pohnojena.

CEPITE KAKOŠKE

Videl smo, de je u dostih krajah naše dažele zlo razširjena kakošja boljezen, ki se ji pravi « laringotracheite » — ki če rejč kakošja kuga. Da ne pride tud' u vaš kakošnjak ta boljezen, ki uniči use kakoške, vam svetujemo, de narbuj pomaga cepit kakoške pruot tisti boljezni. Sevjeda pa, na smijete cepit takrat ku je boljezen že se parkazala, ampa kar so kakoške še zdrave.

Kar je kakoška cepjena ankrat nje vič nagobarno za tri mjesce, de bi šafala boljezen. Potlè je trjeba cepit še ankrat usake tri mjesce (štjerkrat na ljeto). Vacin za cepit nje tkaj drag; za 100 lir lahko cepite deset kakošk. Kakšna gospodinja bo mislila, de za cepit je trjeba klicat žvinozdraunika, kaj še! Kar vi uzemita siringo an naučite se cepit, sa se djela takuo ku punture, ki jih zna djelat donàs skoraj usaka ženska.

ZA NAŠE gospodinje

KAKO SHRANJUJEMO JAJCA?

Jajca, namenjena za shranjevanje, naj bodo zdrava, kar najbolj sveža, čista in cela. Natrta jajca takoj porabimo, umazana pa dobro umijemo v čisti vodi. Za shranjevanje odbrana jajca hranimo na hladnem, temnem prostoru. Položimo jih tako, da jih lahko vsaki dan obračamo in da ostane rumenjak v naravni legi.

Kako jajca preskusimo, če so sveža? V ta namen jih namočimo eno uro v 10% solni raztopini (1 kg soli na 10 litrov vode). Sveža jajca padejo v raztopini na desno, starejša se postavijo pokonci, prav stara pa splavajo na vrh. V raztopini hitro opazimo razpoke, saj iz njih izhajajo mehurčki. Neopazno natrta jajca in tista, ki imajo slabo lupino, izločimo tako, da po dve in dve trkamo ob ušesu in jih pri tem obračamo. Napočeni jajci imata povsem drugačen zven kakor počeni. Boljše je, da se jajce s slabo lupino ubije v roki, kakor pa da bi se zdrobilo pozneje, ko je že vloženo.

Jajca lahko zložimo na polico v hladnem zračnem prostoru in jih lahko vsak dan obračamo. Njihova trpežnost se poveča, če jih pred vlaganjem namažemo s slanino ali prevlečemo z raztopljenim voskom (lahko tudi s svečo). Sedem do osem mesecev ohranimo jajca, če jih namakamo eno uro v raztopini hipermangana (damo eno kavino žličko hipermangana na 5 do 6 litrov prekuhane vode), potlej pa osušimo in vložimo v drobno žito ali žagovino. Pri vseh teh načinih shranjevanja morajo biti jajčka dobro pokrita, ne smejo se pa tudi dotikati drugih jajc. Hranimo jih na hladnem, v dobri kleti ali kašči. Še dalj časa jih ohranimo, če jih vložimo v apneno mleko, v vodotopno steklo ali garantol.

Pri vlaganju v apno je dobra vsaka posoda, ki ne pušča. Odbrana in umita jajca vlagamo v posodo tako, da je obrnjen koničasti del navzdol. Apneno mleko nalijemo na jajca počasi, napravimo ga iz 2 kg apna (gašenega) in 10 litrov vode (prekuhane). Apno naj pokriva zgornjo plast jajc za dlan visoko. Če ni posoda ob prvem vlaganju polna, lahko dolagamo pozneje. To je vsekakor boljše, kakor pa da bi jih predolgo zbirali. Posodo pokrijemo in hranimo v hladni, snažni shrambi. Če je potrebno, tekočino dolivamo. Apnenemu mleku lahko dodamo nekaj soli. Tako vložena jajca uporabljamo za vse primere, le beljaka ne moremo stepati «v sneg». Pri kuhanju rada počijo, zato prilijemo vodi malo kisa ali jih pa na topem koncu prebodemo z iglo.

Te stari zlodej

Tam za Svetim Jurijem leži gorska vasica. Nad njo stoji že štiristo let cerkvica, postavljena na čast sv. Mihaelu. Na praznik arhangela, 29. spetembra, prihaja številno ljudi od bližnjih vasi k pobožnosti. Mežnar je vsakikrat poslušal vernike, kako so godrnjali zaradi zlodeja, ki je bil v starosti obrabil roge in rep. Podoba zlodeja je res zgubila ves strah in vso peklensko grdoto. Stala je kakor štor pod nogami svetega Mihaela. Zato je mežnar prepričal vaščane, da kupijo novega hudiča, ker stari je delal sramoto cerkvi in vasi.

Sklenili so, in dali ukaz zažgati starega. Mežnar je zavohal, da v neki prodajalni pri Vidmu kupujejo tudi stare reči. Skrivaj je spravil staro podobo zlodeja v vrečo in jo nesel prodajat. Ne bom pravil, kako ga je peš nosil do Čedada, dostavim pa, da je pot dolga in vsaka malenkost človeka utrudi. Nošnja je mežnarja utrudila, bal se je reči: « Bog mi pomagaj! » Tudi ne: « Zlodej te nesi! », ker je bil on gospodar zlodeja, ne zlodej njega.

Iz Čedada do Vidma je šlo gladko. Vlak je vlekel mežnarja in hudiča. Ko je prišel do tiste prodajalne, se je predstavil gospodarju s tem govorom:

« Io portare diavolo, voi comprare ».

Kramar se je usmilil reveža in mu je vrgel nekaj denarja. Mežnar se je razveselil, ko je spravljal denar v goljof in je pomislil, kaj bo kupil za zlodejeve solde. In res, ko se je vrnil v Čedad, je kupil na trgu prašička; spravi ga v zlodejevo vrečo in se zadovoljen pobere domov. Po poti je govoril: « Bog mi daj srečo », pa vest mu ni dala miru. Opominjala ga je: «Kupil si ga za zlodejeve novce! ».

Prispel je na dom, pa že tisto noč je začel prašiček tako čudno kruliti, da mu je žena očitala in so vaščani govorili: « To je zlodejevo prase! ». Muzika je le naprej šla, vsakokrat so ljudje ponovili: «Zlodejevo prase! ». Sreča, da ni bila nikomur znana ta kupčija. Neprestano očitanje je pa ranilo srce našega mežnarja. Da pomiri svojo vest, je sklenil in obljubil, da ko bodo kupovali novega zlodeja, bo on dal več denarja kot vsi vaščani skupaj.

Zlodejevo prase je raslo, se debelilo. Ob času klanja je tehtalo več kot dva stota. Mežnar je spolnil obljubo. Nekaj tednov potem se je pobral na Staro goro in tam je povprašal menihe, ali bi imeli naprodaj kako staro hudičevo podobo, zlodeja misleč.

Peklo je namreč našega cerkovnika pri mošnji in pri srcu, da je izpolnil obljubo in dal iz strahu ves izkupiček starega zlodeja za nakup novega. Zato je brdak pomislil, da imajo menihi kakega zlodeja odveč in ga bo on prodal in drugo prase kupil.

Menihi so pa mežnarja nagnali, da se na Stari gori svete podobe kupijo, ne pa stari zlodeji. Še teči je moral mežnar urnih krač navzdol!

Kako smo živeli v časih "senjanov"

Mislim, da ni bilo v prejšnjih časih nikjer na svetu tako globoke ljubezni do domače zemlje, do rodnega kraja, kakor v lepi, mili Beneški Sloveniji. Ljubezen do doma, četudi revne hiše, je vezala gospodarja, gospodinjo, sinove in hčere in je držala skupaj kakor železen obroč vso družino in vas.

Najsramotnejša pregreha je bila, če je nespameten gospodar s pijačo ali slabim gospodarstvom zapravil hišo. Beseda o slabem gospodarju, ki je snedel hišo, je šla od ust do ust, iz vasi v vas in vsak naš človek se je zgrozil nad tako žalostno novico.

V zlatih starih časih so naši ljudje posvetili svoje roke in srce svoji zemlji, ki je sto in sto let preživljala naš rod. Naš kmet si je znal pomagati: živinoreja sadjarstvo, poljedelstvo so bile glavne opore tedanjega življenja. Družina je živela fizično in moralno zdrava na svoji zemlji. Le redkokateri mož je zapustil svojo vas in se je izselil v tujino iskat zaslužka.

Ženske so bile vedno doma. Učile so se hišnega dela, šivati plesti, tkati opanke, opravljale so živino in držale tri ogle pokoncu. Delovni dnevi so bili napolnjeni z delom in skrbmi, le nedelja je prinesla zasluženi oddih. Kako lepo je bilo videti moške in ženske, sinove in hčere, ko so v gručah hiteli po cestah in stezah proti cerkvam. Veselo in radostno so hodili, smeh in petje jih je spremljalo do božjih hiš, razsejanih po hribih in dolinah naše domačije. Kdo ni videl postavnosti naših kmečkih fantov in lepote naših rdečeličnih deklet, kadar so priromali v poletnih mesecih iz najbolj oddaljenih vasi na sejme ob farnih praznikih na naše vesele « senjane? ».

Kdo ni slišal petja, vriskanja in mladostnega šuma naše zdrave mladine? Iz brega je odmeval smeh in je zbujal radost, radost in veselje.

Okrog cerkva so prodajali vino in kolače. Po svetem opravilu so stari in mladi posedli na travo in zemljena buča je razgrela srce in glavo. « Senjan » je bil nekaj imenitnega, znak ljubezni, vezi med sorodniki in prijatelji, vir novih zvez in poznanstev. Po hišah je vonjala gubanca, kuhali so se štruklji, po skednju so pripravljali prostor za ples.

Sejmi so bili nekaj privlačnega. Mladina je štela mesece, tedne in dneve, kdaj bo prišel veseli dan. Na sejmih so se sklenile mnoge zveze, ki so pripeljale naravnost pred oltar. Če povprašamo naše stare Marijance: « Kje si dobila moža », jih več kot polovica odgovori: « Na senjanu! ».

JEŽ IN LISICA

Jež je iz potoka pil vodo. Na drugem bregu je v grmovju ležala lisica. Zagledala je ježa, stopila iz grmovja in se sladko nasmehnila. Uhlje je povesila in priliznjeno pogledovala.

« Sem pridi», je vabila, «voda tu je okusnejša».

«Ne, ne, lisička, tudi tule je prav dobra», odgovori jež.

«Da nisi nemara v zadregi zaradi mene? Le nič ti naj ne bo nerodno!».

Ne zaupa jež lisici, ne odvrne oči z nje. Opazil je, da se lisičinega gobca drži perje.

«Čuješ», pravi, «ali si danes že zajtrkovala?».

«Zajtrkovala, ljubček, zajtrkovala. Malo lubja sem pojedla, pa sem sita...».

«Sita?».

«Sita, golobček, saj sem z malim zadovoljna».

«Ali ni tisto lubje kokodakalo, ko si ga vlekla v gozd?».

«Kaj praviš, ljubček? Ne razumem te», pomaha lisica z repom.

«Pa jaz tebe razumem», odgovori jež in pobegne.

FRANCE BEVK

Košček kruha

Mojemu dedu je bilo kakih šest let, ko je že služil za pastirja. Bila je pomlad, pasel je krave, v želodcu pa mu je krulilo. V njegovi pastirski malhi ni bilo kruha. Ni ga dobil niti pri kosilu, niti pri večerji. Dokler ni zrastlo in dozorelo žito, je vsa družina zarana jedla koprive na mleku. Od šibkosti se mu je delala tema.

To nam je pripovedoval s solzami v očeh. Kruh pa je jedel s takim spoštovanjem in previdnostjo, da se niti mrvica ni izgubila. Če mi je padel košček kruha na tla, mi je rekel: « Poberi ga in poljubi! ». Pobral sem ga in poljubil. In nato pojedel.

Ko sem bil še majhen pobič, tudi jaz nisem imel kruha na pretek. Niti črnega ni bilo vsak dan, bel pa samo trikrat na leto, za velike praznike. Lovil sem skorjice, kjer sem jih našel, in jih hrustal. Kruh sem imel najrajši, a ga je bilo zmeraj manj, kot bi ga lahko zmlel. Stradal sem ga tudi med prvo in drugo vojno. In mnogi so ga stradali z menoj.

Zato se ne čudite, če vam nekaj povem.

Vedno me zaboli srce, kadar vidim ležati kruh na tleh. Ne le kako suhno skorjico, ampak kose belega hruha, namazanega z maslom ali marmelado. Kak presit otrok ga je vrgel proč.

In vselej se spomnim časov, ko so ljudje mleli drevesno lubje in ga mešali med moko. Da, tudi taki časi so bili. To je bil grenek kruh. In vselej se spomnim tudi deda, ki je kot pastirček jedel koprive na mleku. In vseh tistih otrok, ki še dandanes umirajo od lakote. Ne glejte debelo, ne čudite se! Tudi taki otroci so še na svetu.

V starih šolskih čitankah je bilo berilce o francoskem vojaku, ki je bil na poti v Rusijo. Objesten je zavrgel kos črnega kruha in zahteval belega. Dobil ga je. Črni kruh pa je romal v skrinjo. Ko se je vojak poražen in lačen vračal v domovino, so mu ga dali. Pojedel ga je za potico, četudi je bil trd kot kamen.

Tega berilca se še danes spominjam.

Nikomur ne privoščim, da bi se mu kdaj tako godilo kot francoskemu vojaku. A eno vas prosim: ne metajte kruha proč! To ni lepo, da ne rečem še kaj hujšega. Če ste siti in vam ponujajo kruh, recite: « Hvala, nisem lačen ». Pomislite, da je na svetu še mnogo lačnih otrok, ki bi se zgrozili, če bi videli kruh na tleh. A če najdete košček kruha v prahu, poberite ga! Ne zahtevam od vas, da ga poljubite, a poberite ga! Položite ga na tak kraj, da ga najdejo ptice! Potem me ne bo več bolelo srce. Porečem: lahko smo ponosni na naše otroke!

Miha in Katina

(Iz Nadiške doline)

Mihu je bilo res težko vsakokrat, ko je prišel natrkan domov. To se je pa pogosto zgodilo. Žena Katina ga je kregala in zmerjala, včasih je še kaj priletelo.

Revež, Miha! Na Krasu in na Krnu, v vojni petnajstega leta, mu ni bilo tako hudo. Ko se je streznil, je Miha obljubil, prav zatrdno, da se ne bo več opil. Obljube pa ni mogel držati. Čemu pa je Bog tako sladko vince ustvaril!

Tudi žena Katina je po burji spre-videla, da moža le pretrdo prijema.

Nekega dne se je šla vsa skesana spovedat. Spovednik ji je naložil za pokoro, naj Miho, ko pride spet v rožcah domov, prijazno sprejme v hiši; sezuje naj mu čevlje in lepo postreže. Katina je obljubila, čeprav se ji je pokora zdela zelo težka, da bo z božjo pomočjo naredila, kar ji je ukazano.

Naslednjo nedeljo se je Miha spet zakasnil v krčmi. Katina ga je potrpežljivo čakala. Zmolila je že skoraj ves rožni venec. Čas hiti, Mihe pa od nikoder ni. Okrog polnoči je Katina vsa trudna malo zakinkala. Kar zasliši hudo kričanje in ropotanje: Miha prihaja, trd kot po navadi. Katina čuti, da jo premaguje jeza, pa se spomni obljube pri spovedi.

Mirno odpre vrata in svojega pijanega Miho objame ter mu ljubeznivo prigovarja: «Ubogi človek, kako si ti truden. Stopi, stopi noter, večerja te čaka ».

Miha pa je pričakoval običajno grmenje in treskanje. Ko je slišal prijazne besede in videl lepo pripravljeno mizo, ni verjel svojim ušesom in očem.

Ritenski se je umikal k vratom in se je popraskal za ušesi: «Oprostite, gospa, najbrže sem zgrešil vrata. Tu ni moja hiša. Malce ga imam, veste, gospa », in je spet odkolovratil v krčmo.

JOSIP JURČIČ

JURIJ KOZJAK

SLOVENSKI JANIČAR

Narisal: M. BATISTA

69. Za las je manjkalo in njegova, grešna hudobije polna duša bi bila stopila na prag večnosti, ali tudi to pot mu je bilo prizanešeno. Cigan stopi iz gošče in na mah odreže z nožem jermen, ki je Petra pripenjal na vejo, ter ga prestreže v roke. Kmalu se Peter zbrihta in voda v bližnjem potoku, kamor ga pelje cigan, ga popolnoma osvesti.

70. Peter je hotel, da ga cigan odvede na njegov grad, ali to ni bilo mogoče, kajti krog gradu je mrgolelo Turkov. Zatorej sta se rajši odpravila v podzemeljsko jamo, ki leži nad Krko, skrita nepoklicanim očem. Gredoč je cigan pripovedoval, da je med Turki, ki pustošijo deželo kranjsko, tudi Jurij, Markov sin, katerega je Peter prodal.

71. Kako poldrugo uro od Stične, prav nad izvirom Krke, je skrit v skalovju vhod v veliko podzemeljsko jamo, ki je bila v nekdanjih časih okoli bivajočim stanovalcem pribežališče in zavetje pred Turki.

V jami je ležalo za tri vasi ljudi. Veliko ognjev je gorelo in obsevalo črne oboke ter kamniti strop, okoli njih pa so posedali kmetje.

72. Med mnogimi ognji, pri katerih so kuhali ali samo greli se posamezni ljudje, bil je posebno velik ogenj najbližji pri vhodni luknji. Okoli tega velikega ognja se je zbralo veliko vojakov krdelo, razne starosti: ta mladenič, ta mož srednje starosti, ta starec kraj groba. Besedovali so o težavnem življenju, ki jim ga zagrenjujejo še Turki.